

**SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE Z DZIAŁALNOŚCI FUNDACJI „BORUSSIA”  
W ROKU 2019**

**GREMIA FUNDACJI**

W związku z upływem III kadencji gremiów Fundacji Borussia na posiedzeniu w dniu 28 grudnia 2018 r. Zgromadzenie Fundatorów (Kazimierz Brakoniecki, Robert Traba) powołało Radę Fundacji na lata 2019-2022 w składzie: przewodnicząca – Alicja Kulik, członkowie: Łukasz Galusek, Piotr Mitzner, Michał Młotek, Jacek Poniedziałek oraz Zarząd w składzie: Kornelia Kurowska (prezes), członkowie Zarządu: Alina Kuzborska, Ewa Romanowska, Adelajda Turbaczewska.

Doroczne posiedzenie Rady Fundacji „Borussia” odbyło się w Olsztynie 10 października 2019 r. Wzięli w nim udział członkowie Rady, Fundatorzy i członkinie Zarządu Fundacji. Zarząd fundacji omówił działalność programową w roku 2019, a także plany programowe na kolejny rok. Rada pozytywnie zaopiniowała roczne sprawozdanie z działalności fundacji.

**DZIAŁALNOŚĆ PROGRAMOWA FUNDACJI**

W okresie od stycznia do grudnia 2019 r. fundacja prowadziła działalność statutową w następujących obszarach:

1. Program Centrum Dialogu Międzykulturowego „DOM MENDELSONA”
2. Program transgraniczny
3. Edukacja obywatelska/wolontariat
4. Inne działania.

**PROGRAM CENTRUM DIALOGU MIĘDZYKULTUROWEGO DOM MENDELSONA**

W roku 2019 w partnerstwie fundacji i Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia” odbyły się następujące wydarzenia:

- **FESTIWAL MENDELSONA (3-6.10.2019)**

W ciągu 4 dni odbyło się 26 wydarzeń festiwalu, podczas których organizatorzy przybliżyli uczestnikom aktualne przemiany kulturowe i społeczne w kontekście regionu, Polski i Europy. Tegorocznym leitmotywem, wokół którego toczyły się spotkania, koncerty, wystawy i warsztaty, była „Ziemia”. Działania odwoływały się także do wyzwań i wartości aktualnych dla nas jako środowisk zaangażowanych w budowanie kultury dialogu i tolerancji – demokracji, szacunku wobec inności. Popularyzując postać Ericha Mendelsohna, zwracaliśmy uwagę na kulturę, architekturę i sztukę jako media stanowiące świadectwo wielokulturowego dziedzictwa regionu.

Wśród najważniejszych wydarzeń festiwalu należy wymienić spotkanie ze świadkiem historii Haliną Birenbaum – uświetniła ona otwarcie Festiwalu 3.10. i spotkała z młodzieżą z Zespołu Szkół nr 2 w Mrągowie oraz uczniami i nauczycielami I Liceum Ogólnokształcącego w Olsztynie.

W 5. edycji festiwalu wzięło udział około 1600 osób. Wydarzenia odbywały się w Olsztynie – w Centrum Dialogu Międzykulturowego DOM MENDELSONA, lecz także w siedzibach instytucji partnerskich (ILO, Liceum Plastyczne, Galeria Usługa Jazz Bar). W przygotowanie bogatego i zróżnicowanego programu włączyli się członkowie i współpracownicy WK Borussia. Grupa wolontariuszy, uczestnicy projektu Generation Europe, pomagali nam przy organizacji wydarzeń festiwalowych.

Obok głównych organizatorów: fundacji i Stowarzyszenia WK „Borussia”, Stowarzyszenia na Rzecz Kultury Żydowskiej B’JACHAD, Freunde der Borussia Olsztyn/Allenstein, w organizację przedsięwzięcia włączyli się: Forum Dialogu Publicznego, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Wydawnictwo Agora, ale także Integracyjna Świetlica Romska „Gaja” oraz olsztyńskie szkoły i Galeria Usługa.

Finansowanie: Goethe-Institut w Warszawie, Fundacja im. Róży Luksemburg, Samorząd Miasta Olsztyna, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

#### ▪ **AKADEMIA BORUSSII**

W 2019 r. kontynuowaliśmy cykl, odnoszący się do doświadczeń i osiągnięć środowiska Borussii w zmianie w myśleniu o dziedzictwie kulturowym regionu. Cykliczne spotkania pod wspólną nazwą „Akademia Borussii” prowadzone w otwartej formule – spotkań tematycznych: debat, seminariów, warsztatów odbywających się w Olsztynie, w Domu Mendelsohna, lecz także w innych miejscowościach regionu to okazja, by przybliżyć idee, cele i modelowe działania środowisk i osób, które od przełomu 1989/90 aktywnie włączają się w rozwój lokalnych społeczności przez sięganie do wielokulturowego dziedzictwa regionu jako wspólnej spuścizny i przestrzeni do działań obywatelskich, służących integracji społecznej i budowaniu obywatelskiej Polski.

W 2019 r. w cyklu odbyły się:

**23.11.2019 wykład z dyskusją Nowoczesna architektura pamięci. Spojrzenie na „jugomodernizm”**

Podczas wykładu Łukasz Galusek, który jest architektem i wydawcą, dyrektorem programowym Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie, zajął się kwestią architektury, rozwijającej się w Europie po II wojnie światowej. Na przykładzie budowli powstających w Jugosławii przybliżył tendencje i prądy pojawiające się w architekturze, która miała pełnić funkcję budowania tożsamości i pamięci, honorując i dokumentując ważne wydarzenia. Powstały w ten sposób budynki unikalne pod względem architektonicznym. Wykładowi towarzyszyła ożywiona dyskusja o tendencjach we współczesnej architekturze.

### **27.11.2019 2 spotkania literackie „Polak – Niemiec: dwa (barczewskie) bratanki?: Kazimierz Brakoniecki i Winfried Lipscher”**

Zorganizowaliśmy 2 spotkania literackie: jedno w mieście rodzinnym zaproszonych gości: Barczewie (dawnym Wartenburgu), drugie w Olsztynie. Ich bohaterami byli Kazimierz Brakoniecki i Winfried Lipscher. Pierwszy jest poetą, współzałożycielem Borussii, wieloletnim redaktorem naczelnym pisma „Borussia”, drugi teologiem, dyplomata, radcą Ambasady Niemiec w Warszawie. Obaj angażowali się na rzecz pojednania i porozumienia między Niemcami i Polakami w Europie. Ich przyjaźń odcisnęła również piętno na ich relacji oraz twórczości poetyckiej. Spotkali się oni ze swoimi czytelnikami i publicznością w obu miastach, przypominając swoją osobistą historię (historie), ale także zachęcając innych do postawienia sobie podobnych celów.

### **28.11.2019 Prusy Wschodnie: wspólnota wyobrażona. Dyskusja z udziałem prof. Huberta Orłowskiego i dr. Rafała Żytyńca**

Prof. Hubert Orłowski, Warmiak, związany od wielu lat ze środowiskiem naukowym Poznania, lecz także z Borussią i dr Rafał Żytyńiec z Elku podjęli próbę przedstawienia na przykładzie dawnych Prus Wschodnich procesu budowania i umacniania tożsamości regionalnej. Punktem wyjścia do dyskusji obu badaczy kultury był 49. tom z serii Poznańskiej Biblioteki Niemieckiej, który zawiera mało znane w Polsce teksty naukowe, literackie i publicystyczne autorów niemieckich. Wieczór w Domu Mendelsohna był okazją do wymiany myśli i poglądów, umożliwił poznanie nowego spojrzenia na tożsamość regionu Warmii i Mazur.

W spotkaniach wzięły udział osoby zainteresowane tematyką: przedstawiciele organizacji, instytucji kultury i edukacji.

Partnerzy: Biblioteka Miejska w Barczewie

Wsparcie finansowe: Samorząd Miasta Olsztyna oraz Goethe-Institut.

Koordinacja: Kornelia Kurowska

### **WSPÓŁPRACA ZE SZKOŁAMI I NAUCZYCIELAMI – CYKL „LEKCJE DIALOGU”**

Głównym celem cyklu jest budowanie i pogłębianie partnerskiej współpracy między szkołami a III sektorem na poziomie lokalnym, rozwijanie potencjału NGO'ów przez łączenie sił, wiedzy i zasobów lokalnych, inspirowanie do działań obywatelskich młodego pokolenia mieszkańców Warmii i Mazur. Podczas Lekcji dialogu szukamy atrakcyjnej formuły, by młodych ludzi angażować w budowanie relacji społecznych i kulturowych w ich najbliższym otoczeniu. W działaniach tych wspierają nas zagraniczni wolontariusze, promując aktywność obywatelską, budując postawy aktywne i otwarte.

W roku 2019 w ramach projektu Lekcje dialogu odbyły się następujące działania o charakterze edukacyjnym w formie warsztatów i spotkań połączonych z dyskusją:

3-4.8. warsztaty „Historia i wartości obywatelskie – wolność i solidarność” dla polsko-niemieckiej grupy młodzieży, która porządkowała cmentarze z I wojny światowej na Mazurach

26.09. warsztaty z zakresu edukacji międzykulturowej dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego nr 1

27.09. warsztaty dla nauczycieli i dyrektorów instytucji edukacyjnych „Edukacja obywatelska z krajobrazem w tle”

4.10. warsztaty nt. praw człowieka towarzyszące grze edukacyjnej „We are people” dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego nr VII i Liceum Ogólnokształcącego nr XII

5.10. warsztaty historyczne dla nauczycieli i edukatorów nt. antysemityzmu „Polsko-polski dyskurs z Zagładą w tle”

22.10. „Borussia jako przykład lokalnych działań obywatelskich z pogranicza edukacji formalnej i pozaformalnej” podczas seminarium dla organizacji i instytucji „Europejski Korpus Solidarności on tour”

27.10-10.11. seminarium historyczne dla młodzieży z Polski i Niemiec na temat prześladowań żydowskich współobywateli przed i w czasie II wojny światowej – organizowane we współpracy z Miejscem Pamięci Neuengamme z Hamburga

26.11. warsztaty dla nauczycieli „Olsztyn różnorodnie – doświadczenia współpracy międzysektorowej szkół i organizacji” we współpracy z ODN

3.12. warsztaty dla młodzieży z Zespołu Szkół w Dobrym Mieście „Moje miejsce – w dialogu z kulturą i społeczeństwem”

18.12. warsztaty dla nauczycieli z Przedszkola Miejskiego nr 39 nt. metod pracy z zakresu edukacji pozaformalnej w pracy z dziećmi

20-21.12. warsztaty edukacji międzykulturowej dla młodzieży z Mrągowa „Doświadczyć różnorodności”

Projekty o zasięgu lokalnym zrealizowane w partnerstwie Borussia – szkoła:

30.10. akcja porządkowania cmentarza żydowskiego przygotowana i przeprowadzona przez uczniów IX Liceum Ogólnokształcącego w Olsztynie

8.12. warsztaty architektoniczne dla uczniów Zespołu Szkół w Dobrym Mieście „Dialog z kulturą – dorobek E. Mendelsohna” – zajęcia przygotowujące do stworzenia filmików nt. postaci związanych z historią regionu

30.12. akcja Zima 2019 uczniów Zespołu Szkół nr 2 w Mrągowie - pomoc bezdomnym zwierzętom.

Ponadto z inicjatywy naszych zagranicznych wolontariuszy odbył się cykl warsztatów dla uczniów i 2 koncerty promujące regiony, z których obaj pochodzą - Obwód Rowieński i departament Cotes d’Armor – regiony partnerskie Warmii i Mazur.

Wsparcie finansowe: Samorząd Miasta Olsztyna oraz Goethe-Institut.

Koordinacja: Kornelia Kurowska, Marianna Nowicka

#### ▪ **CYKL „DOŚWIADCZYĆ RÓŻNORODNOŚCI”**

Kontynuowaliśmy cykl zainicjowany w 2017 r., w ramach którego odbyły się:

##### **23.03.2019 Urodziny Ericha Mendelsohna**

132. urodziny Ericha Mendelsohna wykorzystaliśmy jako okazję do wspólnego świętowania: 23 marca odbyły się międzypokoleniowe warsztaty artystyczne „Kolory przeszłości”, który poprowadzili Ewa Pohlke i Gintautas Vaičys z Litwy, a których efektem był wspólny obraz, namalowany przez uczestników. Na koniec spotkania zaprosiliśmy na tort urodzinowy.

Od tego dnia w Domu Mendelsohna można w zamian za symboliczną darowiznę na rzecz fundacji zamówić kawę w „Mendelsohn Cafe”.

W ramach obchodów urodzin architekta prof. Iwona Luba z Uniwersytetu Warszawskiego wygłosiła wykład „Berlin czasów Ericha Mendelsohna – szalone lata 20.”. Był to okres największych sukcesów Mendelsohna, a jednocześnie ogromnych przemian kulturowych i społecznych, gdy Berlin stał się tętniącą życiem metropolią Niemiec i Europy. Małżeństwo Mendelsohnów uczestniczyła w życiu berlińskiej bohemy.

Poszczególnym wydarzeniom towarzyszyła wystawa sztuki, na której obrazy o tematyce „Dom moich marzeń” zaprezentowała grupa dzieci z Pałacu Młodzieży w Olsztynie.

##### **14.04.2019 Spotkanie z Michaeliem Wieckiem**

W 2019 r. ukazały się w Polsce wspomnienia M. Wiecka „Miasto utracone”. Młodość w Königsbergu w czasach Hitlera i Stalina”. Ich autor niemiecko-żydowski muzyk, wieloletni pierwszy koncertmistrz Stuttgarckiej Orkiestry Kameralnej i pierwszy skrzypek w Stuttgarckiej Orkiestrze Radiowej pochodzący z Prus Wschodnich wspominał dzieciństwo i młodość spędzoną w rodzinnych stronach.

#### **24.10 i 25.10.2019 Warsztaty międzykulturowe w Szczytnie**

Z inicjatywy Urzędu Pracy w Szczytnie zorganizowaliśmy 2 warsztaty o tematyce międzykulturowej dla młodych absolwentów szkół średnich i uczelni wyższych ze Szczytna i okolic. Dla większości z nich była to pierwsza okazja do dyskusji i refleksji nad tematyką różnorodności kulturowej, wartości demokratycznych, stereotypów i uprzedzeń. Warsztaty odbyły się w ramach tygodnia tematycznego „Różnorodność jako wyzwanie przyszłości”, organizowanego na Warmii i Mazurach pod auspicjami Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

#### **6.12.2019 Włoska architektura i wino**

Dwóch doświadczonych znawców tematu, którzy wielokrotnie podróżowali po Włoszech – architektka Urszula Madeja-Kulecka i sommelier Marek Gutkowski zaprosili na wieczór włoski. Odwołując się do wiedzy z pozoru odległych dziedzin i osobistych doświadczeń, przybliżali publiczności kulturę różnych regionów Włoch.

#### **13.12. i 14.12.2019 Warsztaty chanukowe**

Od kilku lat z okazji święta Chanuki w Domu Mendelsohna odbywają się warsztaty artystyczne. Żydowskie tradycje święta światła były tym razem punktem wyjścia dla działań artystycznych i dyskusji o różnicach kulturowych, na które zaproszono uczniów olsztyńskich szkół. Tym samym uczestnicy mogli nie tylko zaangażować się w działania twórcze, ale także krytycznie przeanalizować kwestie stereotypów i uprzedzeń.

Partnerzy: Pałac Młodzieży w Olsztynie, Ośrodek KARTA, Stowarzyszenie Żydzi w Prusach Wschodnich, Niemieckie Forum Kultury Europy Wschodniej, Muzeum Prus Wschodnich, Fundacja im. Konrada Adenauera, Galeria Ustuga Jazz Bar, I Liceum Ogólnokształcące, VI Liceum Ogólnokształcące.

Koordinacja: Kornelia Kurowska

#### **PROGRAM TRANSGRANICZNY**

##### **▪ STUDY TOURS TO POLAND**

Rok 2019 był trzecim rokiem ścisłej współpracy Fundacji Borussia z Fundacją Liderzy Przemian z siedzibą w Warszawie. Od 2006 r. Fundacja Borussia pełni funkcję ogólnopolskiego koordynatora Programu STP dla studentów, którego celem jest prezentacja współczesnej Polski białoruskim, rosyjskim i ukraińskim i mołdawskim studentom. W ramach 11-dniowych wizyt studyjnych organizowanych w międzynarodowych grupach uczestnicy poznają: polski system samorządowy,

gospodarczy, środowiska akademickie, organizacje pozarządowe, media, zagadnienia związane z Unią Europejską.

Adresatami projektu Study Tours to Poland dla studentów są młodzi ludzie w wieku 18-21 lat będący obywatelami Ukrainy, Białorusi, Rosji, Mołdowy, osiągający dobre wyniki w nauce, wykazujący się aktywnością w życiu akademickim i społecznym oraz motywacją do przyjazdu do Polski.

Borussia jako partner merytoryczny odpowiada za przeprowadzenie promocji programu, rekrutację uczestników i organizatorów wizyt w poszczególnych miastach, kontakty z bezpośrednimi organizatorami wizyt, monitoring wizyt studyjnych, a także bieżącą obsługę programu.

Do udziału w programie Study Tours to Poland w 2019 r. zgłosiło się za pośrednictwem Fundacji Borussia 653 osoby. W wizytach wzięło udział 207 osób, w tym 88 z Ukrainy, 48 z Rosji, 42 z Białorusi, 19 z Mołdawii). Uczestnicy zostali podzieleni na 14 grup, które gościły w Polsce w kwietniu, maju, październiku i listopadzie 2019 r.

W ramach realizacji Programu w 2019 r. współpracowaliśmy z następującymi organizacjami: Fundacja Dobra Wola (Kraków), Fundacja Działań Edukacyjnych KReAdukcja (Lublin), Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych (Warszawa), Fundacja Pro Cultura (Warszawa), Fundacja Promocji Nauki i Kreatywności (Nowy Sącz), Fundacja Instytut Równowagi Społeczno-Ekonomicznej (Gdynia), Stowarzyszenie Edukacji Społeczno-Zawodowej „Esprit” (Szczecin), Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego FERSO (Łódź).

Jedna z wizyt została zorganizowana przez Fundację Borussia (6-16 maja). Podczas wizyty uczestnicy poznali zagadnienia związane z polskim systemem samorządowym na różnych poziomach i z różnych perspektyw, w tym filozofii systemu samorządowego, podziału kompetencji pomiędzy administracją rządową i samorządową, kompetencji poszczególnych szczebli samorządu, zakresu zadań publicznych, pracy jednostek podległych samorządu (np. spotkanie z dyrektorem Biura Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Przewodniczącym Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych, spotkanie z Kierownikiem Biura ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, spotkanie z Radną Powiatu Mrągowskiego, spotkanie z dyrektorem Miejskiego Ośrodka Kultury w Olsztynie).

Podjęta została również tematyka polskiego systemu prawnego (spotkanie z prawnikiem – adwokatem prowadzącym własną kancelarię), roli policji w zagwarantowaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz w życiu społecznym obywateli, kwestie praw człowieka (spotkanie z Pełnomocnikiem Wojewódzkiego Komendanta Policji ds. Praw Człowieka).

W czasie trwania wizyty uczestnicy poznawali również współczesną historię Polski (po 1945 r., a szczególnie okresu transformacji ustrojowej w Polsce oraz historię i specyfikę kulturowo-historyczną regionu Warmii i Mazur (prezentacja działalności Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia” i

Fundacji „Borussia”, spotkanie i dyskusja z historykiem i edukatorem Aleksandrem Suhakiem, wizyta w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku, zwiedzanie Gdańska jako ważnego historycznego ośrodka miejskiego).

Uczestnicy wizyty mieli również okazję zwiedzić olsztyńskie miasteczko uniwersyteckie – Kortowo – kampus Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego: zjeść obiad w stołówce studenckiej, zobaczyć Bibliotekę UWM, podczas spaceru poznać historię uczelni.

W ramach omawiania tematyki funkcjonowania i roli mediów odbyła się wizyta w rozgłośni Polskiego Radia Olsztyn. W czasie wizyty w Centrum Nauki Kopernik zaprezentowano współczesne formy aktywnej edukacji.

W czasie pobytu w Mrągowie, uczestnicy wzięli udział w Mrągowskim Forum Młodzieży, gdzie mieli możliwość nawiązania kontaktu ze swoimi rówieśnikami z Polski, wymiany doświadczeń, poznania lokalnych aktywistów, liderów młodzieżowych. Poprzez udział w pikniku i koncercie wieńczącym Mrągowskie Forum Młodzieży mieli możliwość integracji z młodymi ludźmi z Polski.

Przy realizacji wizyty do współpracy zostali zaproszeni wolontariusze zagraniczni EKS, których rolą było między innymi przygotowanie i przeprowadzenie gry miejskiej po Olsztynie. Jej celem było poznanie miasta przez uczestników z trochę innej perspektywy – swoich rówieśników, którzy w Olsztynie odbywają roczny wolontariat EVS (Mykola Danyliuk z Ukrainy, Loic Gimenez z Francji). Podczas dnia z wolontariuszem odwiedzili również miejsca, w których mieszkańcy Olsztyna chętnie spędzają wolny czas: Park Centralny i mieszczące się na jego terenie Muzeum Nowoczesności (dawny Tartak Raphaelsohnów) oraz plażę miejską nad jeziorem Ukiel – jako przykład inwestycji unijnych i udanego zagospodarowania przestrzeni miejskiej.

W dniach 17-19 stycznia 2019 r. w Wojnowicach wspólnie z Fundacją Liderzy Przemian zorganizowaliśmy seminarium dla koordynatorów wizyt studenckich.

Celem spotkania było omówienie procedur obowiązujących w Programie, wymiana doświadczeń między organizacjami biorącymi w nim udział, podnoszenie kompetencji koordynatorów wizyt, a także integracja środowiska organizacji działających w sferze przekazywania doświadczeń polskiej transformacji ustrojowej. Rozmawialiśmy również o wyzwaniach stojących przed Programem STP dla studentów w przyszłości. Odbył się również warsztat „Różne oblicz konfliktu w zespole międzykulturowym”. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele 10 organizacji zaangażowanych w realizację Programu STP dla studentów.

W ramach działań na rzecz podnoszenia kompetencji absolwentów Programu STP dla studentów oraz integracji środowiska i sieciowania alumnów zostały przygotowane i przeprowadzone warsztaty

liderskie, w których udział wzięło 12 młodych osób z Białorusi, Mołdowy, Rosji i Ukrainy. Warsztaty odbyły się w dniach 29 marca-5 kwietnia 2019 r. w Warszawie i Pruszkowie. Program przedsięwzięcia został przygotowany i zrealizowany wspólnie z Fundacją Liderzy Przemian.

#### ▪ **DZIELENIE SIĘ POLSKIM DOŚWIADCZENIEM - WIZYTY SPECJALISTÓW**

W czerwcu 2019 r. byliśmy partnerem Fundacji Liderzy Przemian w ramach organizacji wizyty studyjnej poświęconej dialogowi władzy ze społecznością lokalną dla działaczy społecznych z obwodu samarskiego Federacji Rosyjskiej. W dniach 25 i 26 czerwca prezentowaliśmy nasze doświadczenia województwa warmińsko-mazurskiego w tym obszarze na przykładzie Fundacji Borussia, Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Wsi „Aniołowo” oraz gminy Łukta.

W dniach 20-25 października we współpracy z Fundacją Edukacja dla Demokracji z Warszawy zorganizowaliśmy wspólnie z partnerami w Olsztynie i województwie warmińsko-mazurskim (Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Starostwo Powiatowe w Olsztynie, Gmina Olsztyn, Gmina Łukta) wizytę studyjną dla 14 przedstawicieli samorządu lokalnego i organizacji pozarządowych z Ukrainy. Celem wizyty studyjnej ukraińskich gości była prezentacja doświadczeń związanych z transformacją ustrojową w Polsce, w szczególności z reformą samorządową. Uczestnicy wizyty poznali funkcjonowanie wszystkich szczebli samorządu terytorialnego w Polsce. Szczególna uwaga została poświęcona zagadnieniom z zakresu aktywizacji i integracji społeczności lokalnych.

W dniach 23-29 października 2019 r. w ramach współpracy partnerskiej z Fundacją Liderzy Przemian z Warszawy przygotowaliśmy i zorganizowaliśmy wizytę studyjną z elementami warsztatowymi dla bibliotekarzy i bibliotekarek z Rosji. W czasie wizyty zaprezentowane zostały najważniejsze rozwiązania stosowane w polskim systemie bibliotecznym, rola bibliotek w systemie edukacji, rozwiązania dla różnych grup odbiorców – od bibliotek szkolnych, poprzez placówki miejskie – duże i małe ośrodki, wojewódzkie, multimedialne. Poznali modele współpracy tego rodzaju placówek z III sektorem oraz z samorządem na przykładzie Olsztyna. Uczestnicy wzięli udział w warsztatach na temat partycypacyjnego modelu budowania oferty placówek kulturalnych i edukacyjnych, poznali projekty społecznej i ekonomicznej aktywizacji na przykładzie Garncarskiej Wioski w Kamionce. Program został przygotowany w partnerstwie z Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Olsztynie, Miejską Biblioteką Publiczną w Olsztynie, Samorządem Miasta Olsztyna, Szkołą Podstawową nr 29 im. Jana Liszewskiego w Olsztynie, Centrum Kulturalno-Bibliotek Biblioteką Manhattan w Gdańsku, Instytutem Kultury Miejskiej w Gdańsku, Galerią Kultury Multimedialnej Sopoteka.

Koordynacja: Ewa Romanowska

## **EDUKACJA OBYWATELSKA/WOLONTARIAT**

W 2019 r. projekty długoterminowego wolontariatu w ramach Programu EU Europejski Korpus Solidarności odbywali Loic Gimenez z Francji i Mykola Danyliuk z Ukrainy – obaj w Borussii. Ponadto przez 12 miesięcy jako wolontariuszka współpracowała z Centrum Polsko-Francuskim Sterenn Denis z Francji. Partnerami instytucjonalnymi Borussii w tych działaniach były organizacje: Centrum Rozwoju Mediów „Dialog” z Ukrainy i Federation des Oeuvres Laiques des Cotes d’Armor z Francji.

Rekomendację Borussii do wolontariatu zagranicznego otrzymali polscy wolontariusze, współpracujący z ICE e.V. z Drezna, PNWM z Poczdamu, Conseil Départemental des Côtes d'Armor z St Brieuc.

Zagraniczni wolontariusze EKS, współpracujący z Borussią, uczestniczyli aktywnie w działalności programowej naszej organizacji, wspierając nas np. podczas wydarzeń kulturalnych i działań edukacyjnych w Domu Mendelsohna. Przeprowadzili własne projekty w swoich organizacjach goszczących, a także inicjowali działania w sieci partnerów Borussii. Współpracę z nimi koordynowała Marianna Nowicka.

W 2019 r. odbyły się także projekty młodzieżowe w ramach wolontariatu krótkoterminowego, finansowane ze środków PNWM i partnerów:

### **Warsztaty teatralne „Rok 1968” (Oldenburg, 4-15.03.2019)**

Projekt zakładał budowanie i pogłębianie partnerskiej współpracy między 3 partnerami, a przede wszystkim budowanie osobistych relacji między uczestnikami z 3 krajów – Polski, Niemiec i Ukrainy przez poznawanie historii ruchów obywatelskich i przemian społecznych metodami kreatywnymi – poprzez pracę warsztatową z wykorzystaniem elementów pedagogiki teatru. W podsumowaniu grupa przygotowała wspólny performance.

Partnerzy: Jugendkulturarbeit e.V. z Oldenburga, Fundacja Ukraine School of Equal Opportunities z Kijowa.

Koordynacja: Kornelia Kurowska

### **Pietruszka/Petersilie (Oldenburg, 23-31.05.2019)**

W ramach polsko-niemiecko-ukraińskich warsztatów ekologicznych uczestnicy – młodzież z 3 krajów - założyli ogród warzywno-ziołowy na terenie ośrodka edukacji, prowadzonego przez organizację Jugendkulturarbeit. Ogród posłużył do działań z zakresu edukacji ekologicznej kolejnym grupom, szkolnym i międzynarodowym, uczestniczącym w warsztatach i szkoleniach. Młodzież uczestniczyła także w zajęciach z zakresu edukacji międzykulturowej, animacjach językowych i warsztatach i teatralnych.

Partnerzy: Jugendkulturarbeit e.V. z Oldenburga, Fundacja Ukraine School of Equal Opportunities z Kijowa.

Koordinacja: Kornelia Kurowska

### **Warsztaty „Generation Europe” (Mrągowo, 24.07.-04.08.2019)**

„Generation Europe” to 3-letni projekt z zakresu edukacji obywatelskiej, przygotowujący uczestników do podejmowania działań na rzecz wspólnej, demokratycznej Europy, ochrony praw człowieka oraz promujący aktywną postawę młodzieży w środowisku lokalnym. W 2019 r. na Mazurach odbyła się jego 2. część – międzynarodowe warsztaty z udziałem młodzieży z Polski, Niemiec i Hiszpanii, która wzięła udział w zajęciach edukacyjnych, teatralnych, wspólnie przygotowała mural promujący idee projektu oraz performance w przestrzeni miejskiej.

Polska młodzież uczestnicząca w projekcie przez cały rok inicjowała i prowadziła działania lokalne w swoim środowisku – włączała się aktywnie w prace samorządu szkolnego, inicjowała działania na terenie Mrągowo, wspierała akcje związane z ochroną praw człowieka.

Projekt „Generation Europe” realizowany jest we współpracy z Zespołem Szkół nr 2 im. Władysława Jagiełły w Mrągowie, dzięki dofinansowaniu Programu Erasmus+ i Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży.

Partnerzy: Pädagogisches Institut – wydział edukacji Miasta Monachium, IRÈNIA, Peace Games z Barcelony.

Koordinacja: Kornelia Kurowska, Magdalena Lewkowicz

### **Międzynarodowy workcamp historyczny w Wielbarku (Wielbark, 28.07.-11.08.2019)**

Wzięli w nim udział młodzi ludzie z Polski, Niemiec i – z naszej inicjatywy – z Rosji, Obwodu Kaliningradzkiego. Uczestnicy na Mazurach brali udział w zajęciach na temat historii regionu. Wspólnie odrestaurowali leśny cmentarz pod Wielbarkiem, pochodzący z okresu I wojny światowej. W ramach programu towarzyszącego uczestniczyli w objeździe studyjnym po Mazurach, 2-dniowym wyjeździe studyjnym do Gdańska, spływie kajakowym i zajęciach integracyjnych. Ważnym wydarzeniem podczas projektu była uroczystość na odrestaurowanym cmentarzu, przygotowana przez młodzież z udziałem przedstawicieli władz regionu, władz lokalnych, która cieszyła się dużym zainteresowaniem mediów regionalnych.

Partnerzy: Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V. z Niemiec we współpracy z Urzędem Gminy w Wielbarku i Nadleśnictwem Wielbark. Uczestnicy z Rosji przyjechali do Polski w ramach naszych indywidualnych kontaktów z osobami w Rosji, które ze względów politycznych nie mają organizacji.

Koordinacja: Kornelia Kurowska, Marianna Nowicka

### **Projekt „Zaginione wioski Puszczy Piskiej” (Olsztyn-Pisz, 02-13.09.2019)**

Uczestnicy – studenci historii i architektury krajobrazu z Polski i Niemiec – zajmowała się uporządkowaniem, zebraniem materiałów o historii i sporządzeniem dokumentacji nekropolii w Dziadowie. Warsztaty poprzedziły kwerendy w archiwach w Niemczech i Polsce, prowadzone przez obie grupy podczas seminarium w maju 2019 r. Podczas zajęć uczestnicy poznawali historię pogranicznego regionu na przykładzie miejscowości w Puszczy Piskiej. Projekt odbył się w kooperacji z partnerami: Stowarzyszeniem Sadyba oraz Fundacją Gerhart-Hauptmann-Haus z Duesseldorfu.

Koordynacja: Wiktor Knercer, Marta Akincza, Kornelia Kurowska.

### **Ad. 4. INNE DZIAŁANIA**

#### **▪ PISARZ MIEJSKI**

Borussia była partnerem merytorycznym programu rezydencji literackiej „Pisarz Miejski w Olsztynie”. Od maja przez 5 miesięcy miasto Olsztyn gościło Marcela Kruegera, pisarza, dziennikarza i tłumacza z Niemiec, mieszkającego na stałe w Irlandii w ramach stypendium Niemieckiego Forum Kultury Europy Środkowej i Wschodniej i Samorządu Miasta Olsztyna. Pisarz Miejski spotykał się z mieszkańcami, poznawał życie kulturalne Olsztyna, swoje obserwacje i refleksje zapisywał w 3-języcznym blogu. Pracował jednocześnie nad własnym projektem literackim. Aktywnie włączył się także w działania Borussii. Odbył także m.in. następujące spotkania:

30.05. wieczór literacki w Bibliotece Planeta 11

8.05. i 15.05. warsztaty dla studentów filologii germańskiej UWM Olsztyn

20.05., 17.06. i 23.06. spotkania i warsztaty dla grup odwiedzających Dom Mendelsohna

11.07. spotkanie indywidualne w Muzeum Dom Gazety Olsztyńskiej

1.08. spotkanie z uczestnikami projektu „Generation Europe” z Niemiec, Polski i Hiszpanii w Mrągowie „I'm a European”, poświęcone tematyce tożsamości europejskiej.

5.-11.08. w Sztynorcie jako gość festiwalu STN:ORT 2019

1.09. Kaplityny i Łęgajny – spotkanie z mieszkańcami warmińskich miejscowości, z którymi rodzinie związany jest M. Krueger

6.09. wieczór literacki z Domu Mendelsohna – czytanie fragmentów tekstów literackich i dyskusja moderowana przez Roberta Lesińskiego.

Wsparcie finansowe: Goethe-Institut, Samorząd Miasta Olsztyna

Koordynacja: Kornelia Kurowska

## ▪ **RÓŻNORODNOŚĆ PERSPEKTYW W NAUCZANIU DOROSŁYCH NA PRZYKŁADZIE HISTORII REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO**

Rok 2019 był trzecim rokiem współpracy „Borussii” przy realizacji projektu „Różnorodność perspektyw w nauczaniu dorosłych na przykładzie historii regionu Morza Bałtyckiego”. W projekcie uczestniczy 10 uczelni wyższych, organizacji i instytucji z Danii, Estonii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski i Szwecji.

W ramach projektu zainicjowanego przez Academia Baltica z Niemiec w wielonarodowej grupie przygotowaliśmy materiałów do poznawania historii regionu Morza Bałtyckiego z uwzględnieniem różnych narodowych narracji - kursu online oraz publikację.

Projekt obejmuje cykl spotkań, odbywających się w krajach, uczestniczących w projekcie, podczas których przedstawiciele organizacji partnerskich dyskutują i pracują nad kwestiami merytorycznymi i dydaktycznymi. W 2019 r. odbyły się trzy spotkania projektowe: w Niemczech – warsztaty testowe w Sankelmark (II 2019 r.), międzynarodowe spotkanie projektowe w Estonii (Tallin, IV 2019 r.) spotkanie upowszechniające na Łotwie (Ryga, VI 2019 r.). W ramach projektu wydana została angielskojęzyczna publikacja, w internecie zamieszczono tutorial nt. historii

Projekt jest współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej ERASMUS+.

Koordynacja: Kornelia Kurowska, Ewa Romanowska

## ▪ **SPOTKANIE Z POEZJĄ LITEWSKĄ. KSIĄŻKI, POECI, TŁUMACZKI**

28 marca 2019 r. w Domu Mendelsohna odbyło się spotkanie z poezją litewską – zaprezentowano trzy wydane po polsku zbiory poezji: „Pokój bez wstępu / Uždraustas įeiti kambary” Nijolė Miliauskaitė (2017, Sejny: Pogranicze, przeł. Alina Kuzborska i Agnieszka Rembiałkowska), „Stół góra ołtarna / Stalo kalnas” Vladasa Braziūnasa (przeł. Agnieszka Rembiałkowska, 2018, Sejny: Pogranicze) oraz „Zastrzegam sobie prawo do milczenia” Eugenijusa Ališanki (przeł. Paulina Ciucka, 2018, Poznań: WBPiCAK). Ten ostatni tom to autorski wybór tłumaczki spośród wierszy z ostatnich czterech tomików poety, „Pokój bez wstępu” i „Stół góra ołtarna” to dwujęzyczne tomy poetyckie, zachowujące układ tekstów edycji oryginalnej. Wszystkie zaprezentowane w Olsztynie tomiki zawierają postłowie tłumaczek: „Persefona codzienności” A. Kuzborskiej, „Postmodernista, ale” P. Ciuckiej, „Wstrząśnięty kalejdoskop i prawda mirażu” A. Rembiałkowskiej.

Spotkanie otworzyła Ewa Romanowska, w rozmowie wzięli udział autorzy – poeci: Eugenijus Ališanka i Vladas Braziūnas oraz tłumaczki: Paulina Ciucka, Agnieszka Rembiałkowska i Alina Kuzborska. Spotkanie było prowadzone w dwóch językach (z tłumaczeniem konsekutywnym), wiersze także czytano w polsko-litewskich duetach.

Współpraca: Litewski Instytut Kultury, Fundacja Pogranicze.

Koordynacja: Alina Kuzborska

#### ▪ **PROJEKT „OLSZTYN – NASZE WSPÓLNE MIEJSCE”**

W ramach projektu odbył się cykl zajęć edukacyjnych i artystycznych skierowanych do uczniów w wieku 12-15 lat. Uczestnicy poznali wielokulturową historię miasta i poszczególnych dzielnic Olsztyna (przede wszystkim: Osiedla Grunwaldzkiego, Śródmieścia oraz Podgrodzia). Zaplanowane w projekcie warsztaty fotograficzne były zachętą do samodzielnego odkrywania i poznawania ciekawych zakątków w Olsztynie.

Partner: Szkoła Podstawowa nr 10 w Olsztynie.

Wsparcie finansowe: Samorząd Miasta Olsztyna

Koordinacja: Marianna Nowicka

#### ▪ **PROJEKT „REGIONY BEZ GRANIC – WARSZTATY MŁODZIEŻOWE”**

W ramach projektu od wiosny do jesieni 2019 r. odbyło się 6 warsztatów edukacyjnych dla młodzieży szkolnej w Olsztynie i kilku innych miejscowościach regionu (w Ełku, Dobrym Mieście, Mrągowie, Mostkowie k. Łukty. Były one tematycznie związane z historią i kulturą dwóch regionów partnerskich Warmii i Mazur: Obwodu Rówieńskiego na Ukrainie („Spotkanie z muzyką alternatywną z Ukrainy” – koncert Petra Zarudnego) oraz Departamentu Côtes d’Armor we Francji („Spotkanie z tradycyjną muzyką bretońską” – koncert Ronana Le Dissez). Dodatkowo w Domu Mendelsohna odbyły się także dwa spotkania otwarte z udziałem artystów pochodzących z tych regionów: „Spotkanie z muzyką alternatywną z Ukrainy” – koncert Petra Zarudnego oraz „Spotkanie z tradycyjną muzyką bretońską” – koncert Ronana Le Dissez).

Pomysłodawcami projektu, zaangażowanymi w jego realizację byli dwaj wolontariusze zagraniczni pochodzący z tych regionów i odbywający roczny wolontariat w Fundacji Borussia: Loic Gimenez i Mykola Danyliuk.

Wsparcie finansowe: Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Koordinacja: Marianna Nowicka

#### ▪ **PRACE KONSERWATORSKIE W DOMU MENDELSONA**

W 2019 r. zostały przeprowadzone prace konserwatorskich i restauratorskie na pseudosklepieniu w tzw. Sali Pożegnań Domu Mendelsohna, które miały na celu naprawę uszkodzeń i zniszczeń, które pojawiły się tam w ostatnich latach. Podczas prac usunięto miejscowe spękania i odspojenia tynków, powstałe na skutek pracy konstrukcji drewnianej; miejscowe uszkodzenia warstwy malarskiej, spowodowane przez mikroorganizmy. Polichromia na kopule została zdezynfekowana i oczyszczona mechanicznie. Wykonano retusz warstwy malarskiej. Prace prowadzone były pod kierunkiem konserwator zabytków Julii Martino.

Wsparcie finansowe: Samorząd Miasta Olsztyna

▪ **BARDZO MŁODA KULTURA**

W 2019 r. byliśmy partnerem w kolejnej edycji programu edukacji kulturalnej na Warmii i Mazurach „Bardzo Młoda Kultura”, organizowanym przez CEIK.

▪ **SPOTKANIE PRZEDŚWIĄTECZNE**

Spotkanie Przedświąteczne Borussian odbyło się 20 grudnia 2019 r. w Domu Mendelsohna. Tradycyjnie wzięli w nim udział członkowie, współpracownicy i sympatycy Borussii. Spotkanie miało charakter międzypokoleniowy. W programie wieczoru znalazło się wspólne muzykowanie z olsztyńskimi Romami.

▪ **DOM MENDELSONA MIEJSCEM SPOTKAŃ**

Dom Mendelsohna stał się miejscem spotkań Klubu Tygodnika Powszechnego w Olsztynie – z inicjatywy Alicji Kulik w Olsztynie powstał oddział Klubu, który spotyka się w gronie członków, lecz także organizuje debaty, spotkania otwarte, w 2019 r. m.in. z o. Ludwikiem Wiśniewskim, o. Włodzimierzem Zatorskim.

Sala użyczana jest także Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia”, które organizuje tu spotkania z cyklu „Kafejki”, m.in. z udziałem sędziego Michała Laskowskiego, sędziego Wojciecha Hermelińskiego. Nasza sala jest nieodpłatnie użyczana także innym organizacjom i grupom nieformalnym.

Opr. Zespół